

1.

Ptáci plyšáci – barvenost

RVP pro PV

Vzdělávací oblast: **Dítě a svět**

Očekávaný výstup dle RVP PV:

- osvojovat si elementární poznatky o okolním prostředí, které jsou dítěti blízké, pro ně smysluplné a přínosné, zajímavé a jemu pochopitelné a využitelné pro další učení a životní praxi
- mít povědomí o významu životního prostředí (přírody i společnosti) pro člověka, uvědomovat si, že způsobem, jakým se dítě i ostatní v jeho okolí chovají, ovlivňují vlastní zdraví i životní prostředí

Pozorujte a poznávejte barevnou rozmanitost našich běžných ptáků.

Pomůcky:

Ptáci plyšáci (dostupné na www.birdlife.cz)

Postup:

Pozorování plyšových ptáků:

1. Necháme každému dítěti vybrat si jednoho z ptáků. Děti by měly mít dostatek času, aby si ptáky pořádně prohlédli.
2. Učitel postupně jmenuje jednotlivé barvy a děti zvedají nad hlavu svého ptáka, pokud má na sobě uvedenou barvu.
3. Části těla ptáka (hlava, trup, hřbet, břicho, ocas, křídla, zobák) – učitel postupně jmenuje části těla ptáka a děti na plyšácích ukazují uvedenou část ptáka.
4. Učitel popíše jednoho ptáka plyšáka s pomocí označení barev a částí těla – např. můj ptáček má šedou hlavu, hřbet, ocas i křídla, břicho má bílé a žlutý zobák. Děti mají za úkol prohlédnout si ptáky a pokud najdou popisovaného ptáčka, na pokyn učitele na ptáčka ukáží nebo uvedou jméno dítěte, které daného ptáčka drží v ruce. (učitel může po několika kolech vyzvat některé z dětí, zda by podobným způsobem nepopsali vybrané ptáčky.)

Obrázek:

Závěr:

Nejnápadnějším znakem pro rozlišení různých ptáků stejně velikosti je jejich zbarvení. Při poznávání ptáků musíme dávat pozor jednak na jejich dominantní barevnost, ale také lokalizaci jednotlivých barev na různých částech jejich těla.

Věda v pozadí:

U ptáků je poměrně častý pohlavní dimorfismus, tedy rozlišná barevnost u jednotlivých pohlaví. V naprosté většině jsou samci nápadněji zbarveni než samice. Také zbarvení jednotlivých tračích druhů je částečně proměnlivé podle ročních období. Nejvýrazněji jsou zbarvení především v období páření, kdy si takto vzájemně prokazují svůj zdravotní stav.

2.

Ptáci plyšáci – stálí a tažní

RVP pro PV

Vzdělávací oblast: **Dítě a svět**

Očekávaný výstup dle RVP PV:

- osvojovat si elementární poznatky o okolním prostředí, které jsou dítěti blízké, pro ně smysluplné a přínosné, zajímavé a jemu pochopitelné a využitelné pro další učení a životní praxi
- mít povědomí o významu životního prostředí (přírody i společnosti) pro člověka, uvědomovat si, že způsobem, jakým se dítě i ostatní v jeho okolí chovají, ovlivňují vlastní zdraví i životní prostředí

Rozlišujte ptáky podle toho, zda jsou stálí nebo tažní.

Pomůcky:

Ptáci plyšáci (dostupné na www.birdlife.cz), fotografie těchto ptáků v zimě, pokud jsou tažní, tak v létě, plakát ptáci v zahradě (dostupné na www.birdlife.cz)

Postup:

Přiřazování plyšových ptáků a fotografií:

1. Učitel po třídě rozmístí fotografie ptáků (týchž, které má v plyšové podobě). Děti mají za úkol „proletět se po třídě a vyhledat fotografii svého ptáka přinést ji zpět k učiteli.
2. Učitel požádá postupně jednotlivé děti, aby mu vysvětlili, co jim pomohlo najít správnou fotografii.
3. Učitel opět vyzve žáky, zda by mohli svého ptáka vyhledat na plakátu Ptáci na zahradě. Jsou zde obrázky mnohem menší. U každého z obrázků je číslo a je možné vyhledat název ptáka na liště pod uvedeným číslem.
4. Učitel vypráví dětem příběh, jak se snažil fotit ptáky, a že se to nejlépe daří v zimě, kdy se ptáci nemohou schovat v listí a snadno se také nalákají do blízkosti lidí, třeba na krmítko. Některé z ptáků však v zimě v přírodě vůbec nepotkal, a tak musel počkat a vyfotit je až v létě.
5. Děti mají s pomocí fotografií zjistit, zda jejich ptáci byli vyfotografováni v zimním období – roztrídí ptáky na tažné (můžeme je u nás spatřit pouze v létě) a stálé (jsou u nás po celý rok).
6. Učitel dětem vysvětlí, že ptáky dělíme na tažné (například vlaštovka, jiříčka, kukačka, špaček, drozd), kteří od nás v průběhu podzimu odlétají a na jaře se opět vrací a ptáky stálé, které můžeme spatřit po celý rok.
7. Za zadní straně každé fotografie je uveden název ptáka – děti mohou společně s učitelem přečíst jednotlivé názvy ptáků.

Didaktická poznámka:

Je vhodné volit tak velké skupinky dětí, aby každé z dětí mohlo pracovat s jedním ptákem a jednou fotografií.

Obrázek:

Závěr:

Děti se učí, že informace o jednotlivých ptáčích mohou vyvodit z obrazových zdrojů, kterými mohou být například fotografie.

Věda v pozadí:

Ptáky dělíme na tažné a stálé. Stálí ptáci u nás nachází dostatek vhodné potravy po celý rok a proto je můžeme pozorovat také v zimě. Nemusí se však jednat o totožnou populaci. Část populace například červenek či káňat s pozdním podzimem táhne dále na jih Evropy, zatímco k nám se stěhují totožný druh ze severnějších oblastí.

Některé druhy ptáků u nás dokonce pouze zimují, jako například brkoslav či káně rousná.

Ptáky tažní pak naše území na zimu opouští, a to ze dvou různých důvodů. Ptáci výhradně masožraví živící se převážně hmyzem odlétají nejpozději s příchodem rovnodennosti na jižní polokouli. Zde se pohybují ve velkých hejnech, nehází (z nedostatku místa a potravy) a v průběhu jarních měsíců se vracejí. Primárním důvodem jejich odletu je tedy nedostatek vhodné potravy v zimních měsících, jedná se vlaštovku, jiříčku, kukačku, vlhu, ťuhýka, rorýse a další. Část tažných ptáků u nás zůstává až do pozdního podzimu a teprve s výrazným ochlazením odlétají na jih Evropy. S prvním oteplením (nejčastěji v průběhu března) se však vracejí. Jedná se o ptáky všežravé, kteří by byli schopni přežít na semenech a bobulích, ale nesmí být pod sněhem či námrazou. Primárním důvodem jejich odletu je tedy ochlazení. Jsou to například špaček, drozd, rehek, skřivan a další.

TIP na aktivitu je možné navázat výrobou jednoduchého krmítka.

3.

Ptáci plyšáci – ptačí zpěv

RVP pro PV

Vzdělávací oblast: **Dítě a svět**

Očekávaný výstup dle RVP PV:

- osvojovat si elementární poznatky o okolním prostředí, které jsou dítěti blízké, pro ně smysluplné a přínosné, zajímavé a jemu pochopitelné a využitelné pro další učení a životní praxi
- mít povědomí o významu životního prostředí (přírody i společnosti) pro člověka, uvědomovat si, že způsobem, jakým se dítě i ostatní v jeho okolí chovají, ovlivňují vlastní zdraví i životní prostředí

Rozlišujte ptáky podle jejich zpěvu.

Pomůcky:

Ptáci plyšáci (dostupné na www.birdlife.cz)

Postup:

Ptačí zpěv:

1. Učitel nechá dětem plyšové ptáky a nechá je, aby vyzkoušeli, jak zpívají. Po dobu ptačího zpěvu nic nekomentuje a neklade žádné otázky.
2. Na pokyn učitele děti přestanou spoušt ptačí zpěv a učitel jim vypráví, že mu to velmi připomínalo jedno roční období, a poprosí je, aby zkusili určit které (jaro).
3. Dále se dětí zeptá, co by si tak na jaře mohli ptáci říkat – společně vyvodí, že hledají druhého ptáčka k sobě, ale také zahání další ptáky ze svého území.

Rozlišování ptáků podle hlasu:

1. Učitel požádá postupně dvě děti, aby nechali zaznít hlas svého ptáčka. Poté se jich zeptá, zda zpívají stejně. Následně vyzkouší další dvojice či trojice ptáčků.
2. Učitel vysvětlí dětem, že někteří lidé dokonce umí ptáky rozlišovat podle hlasu a nemusí je ani vidět.
3. Učitel vyzve dvě děti, aby postupně nechali zapívat své ptáčka. Poté se otočí i se svými ptáčky zády k ostatním a pouze jedno z dětí nechá svého ptáčka zaznít. Ostatní hádají, který z ptáčků zapíval. Tuto činnost můžeme opakovat a vybírat různé dvojice či trojice ptáků.

Didaktická poznámka:

Je potřeba předem určit pravidlo, podle kterého budou děti z dvojice či trojice spouštět zvuk svého ptáčka – například losováním žetonů či na pokyn učitele.

Závěr:

Děti se učí, že ptáci komunikují pomocí hlasu a mají také dobrý sluch. Tento způsob komunikace je pro ně výhodný, neboť v korunách stromů nejsou dobře vidět a současně jejich hlas zní na poměrně velkou vzdálenost.

TIP Další alternativou je nechat děti, aby se postupně potkávali ve dvojicích a vzájemně si představili svého ptáčka jménem a nechali zaznít jeho hlas. Poté jeden z dvojice zavře oči a druhý zmáčkne libovolného z dvojice ptáčků. Nevidící hádá, který ptáček zazpíval. Poté se vymění a druhé dítě hádá, který ptáček zpíval. Pak si každý hledá další dvojici.

Další tipy pro činnosti zaměřené na poznávání ptáků.

PTAČÍ SOUSEDÉ

KLÍČ K URČOVÁNÍ PTÁKŮ

lipka
EDIČNÍ CENTRUM

Seznamte se na výletech do přírody s ptáky, kteří se v naší krajině vyskytují nejčastěji! Tento klíč obsahuje šedesát druhů a pomůže vám je rychle a jednoduše rozoznat. Určíte je postupně podle jednoduchých rozlišovacích znaků, možná někdy rovnou podle obrázku. Pro lepší pozorování přibalte ještě dalekohled a můžete vyrazit!

